

Sažetak

Sanja Vulić, Hrvatski studiji, Zagreb

Marko Alerić, Filozofski fakultet, Zagreb

UDK 81'373'374, izvorni znanstveni rad

primljen 14. siječnja 2008., prihvaćen za tisak 6. lipnja 2009.

About the Words of the Croatian Literary Language

Based on concrete lexical examples, the paper shows the distinctiveness of the Croatian literary language on the lexical level. Particular words are being analyzed that are used in all three Croatian dialects and their organic idioms. Special attention has been paid to words that have been classified as Kajkavianisms although they are actually both Kajkavian and Čakavian. It is also suggested which of these words are used in the Čakavian, archaic Štokavian and Kajkavian dialects. The analysis shows that there are quite a few of these words but that, to date, no comparison of this kind has been made.

PITANJA I ODGOVORI

DECIMALNI ZAREZ

ita nas čitateljica Branka Račić iz Zagreba: „Sve učestalije mediji pišu decimalne brojeve na dva načina, s decimalnim zarezom ili s decimalnom točkom. Posebno se to odnosi na sve televizije. Mene su učili u školi da se piše decimalni zarez. Međutim djeca mi tumače da njihovi nastavnici, osobito oni iz matematike i fizike inzistiraju na pisanju decimalne točke. Poznato mi je da postoje i udžbenici svih razina u kojima se rabi decimalna točka. Što je ispravno?”

Za odgovor smo zamolili prof. Igora Čatića koji se u svom radu često susreće s istim pitanjem. Evo njegova odgovora i službenoga stava iz 2004. najmjerodavnije ustanove, Hrvatskog zavoda za norme (HZN).

„Poznato nam je da uporaba decimalnog znaka u školama nije riješena u skladu s hrvatskom normom HRN ISO 31-0:1996, Veličine i jedinice – 0. dio: Opća načela (ISO 31-0:1992). Tom hrvatskom normom

utvrđen je decimalni zarez kao decimalni znak za uporabu u Republici Hrvatskoj. Ta je hrvatska norma, kako se vidi i iz njezine oznake i naslova, istovjetna međunarodnoj normi ISO 31-0:1992 koja također utvrđuje uporabu decimalnog zareza i koja je dogovor svih zainteresiranih strana na najvišoj, međunarodnoj razini o načinu pisanja decimalnoga znaka.

Stoga bismo svi u Hrvatskoj, svaki u svom području djelovanja trebali osigurati poštivanje hrvatskih norma. Posebno se to odnosi na institucije koje skrbe o obrazovanju novih naraštaja.

Usprkos svim aktivnostima HZN ta hrvatska norma u Republici Hrvatskoj još nije dobila onaj status koji bi trebala imati: dokument koji je rezultat dogovora na nacionalnoj razini i koji dragovoljno svi primjenjuju, sprječavajući tako moguće nesporazume zbog različitih tumačenja i različitih načina rješavanja problema. Na žalost u Hrvatskoj još nismo razvili kulturu primjene norma koja je tako svojstvena pravnim državama

razvijenog svijeta i u tom smislu još je veliki posao pred svima nama koji sudjelujemo u procesima prilagodbe Hrvatske za uključivanje u gospodarske i političke zajednice razvijenih država.”

Što se zbilo u proteklih gotovo šest godina? Stanje se bitno pogoršalo i potrebna je snažna akcija na svim razinama. Primjerice sada u istom mediju ili istom udžbeniku 1.248 jednom znači jedan cijeli, dvjesto četrdeset i osam a na drugom mjestu tisuću dvjesto četrdeset i osam. Stoga je nužno da se bez iznimke svi mediji i izdavači pridržavaju normiranog načina pisanja, a to je da se decimalne brojeve piše sa zarezom.

VELIKO SLOVO U NAZIVIMA VINA, AUTOMOBILA I LIJEKOVA

Eleonora Vuco iz Kutine poslala je Jeziku ovo pitanje: „Lijepo Vas molim da me riješite dileme vezane uz pisanje velikoga i maloga slova kod općih imenica nastalih od osobnih imena. Poznata su mi pravopisna pravila vezana uz ovu problematiku, ali mi je često vrlo teško iz teksta prepoznati kada se radi o zaštićenom imenu, a kada o općoj imenici. Navodim nekoliko primjera:

- ... pohrlili su počastiti se *škrletom* koji je uvijek, baš u ovo vrijeme bio najbolji.
- ... imao sam velikih problema s *ladom* koja je nesigurno plesala po cesti.
- ... ma što sam vam rekao, pa nije to *stojadin*, ipak je ovo *ford*, a kako bi tek kočio *mercedes*.
- ... a za pojasom je nosio dugački *colt* velika kalibra.”

Pisanje velikoga i maloga slova vječna je poteškoća i vječno pitanje pa je vrijedno odgovoriti malo opširnije.

Posebno je opasna smjernica da tako podučava samo jedna skupina nastavnika u školi, naime matematičari i fizičari. I to bez valjana objašnjenja. A pošast *sve iz dalekog svijeta* nezadrživo se širi i visokim školstvom o čemu svjedoči veliki broj sveučilišnih udžbenika.

Još jedna preporuka. Da se izbjegne zabuna potrebno je tisućice odvajati razmakom. Zato se primjerice u časopisu s kojim surađujem već 30 godina, sto tisuća dvjesto četrdeset i osam piše 100 248.

Igor Čatić

Prvo, poteškoća je u tome što je to pravopisno pitanje samo načelno, a nije konkretno. Pravopis među kategorijama koje se pišu velikim početnim slovom navodi i vlastita imena, a što je vlastito ime, ne određuje pravopis, nego struka, područje kojoj riječ pripada pa se za sve konkretne primjere rješenje i ne može tražiti u pravopisu, to rješava pisac teksta ili znalac područja kojemu pojam pripada.

Drugo, jedna te ista riječ, sama ili na početku sintagme, može se napisati velikim ili malim slovom, već prema tomu što se kazuje. U Hrvatskome su pravopisu navedeni poučni primjeri s karlovačka županija/Karlovačka županija i sl., 8. izdanje, § 74., pa je dobro te primjere uzeti za pouku.

Treće, teškoće kao što ih navodi pitačica, odavno su mi poznate i zato sam već prije pedeset godina napisao članak pod naslovom Pravopisne posebnosti u novinarskoj praksi, Jezik, br. 5, god. IX., lipanj 1962., za koji mislim da će mnogima ako ga pročitaju, umanjiti slične muke.

No vratimo se pitačicinim primjerima. Među njima većina i nisu problem. Idu po